

Filozofická
fakulta
Faculty
of Arts

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Okruhy otázek ke státním závěrečným zkouškám

Navazující magisterský studijní program Archeologie

Tematické okruhy SZZ z archeologie: UAR/0Q1

Okruh A. Obecná archeologie: teorie, metodologie, terénní archeologie

1/ Procesuální archeologie v Evropě a nová archeologie v zámoří. Environmentální archeologie a její součásti.

2/ Behaviorální archeologie a sémiotické proudy v archeologii. Postprocesuální archeologie a její význam. Hlavní představitelé a jejich díla.

3/ Krajinná archeologie, její vznik, vývoj a metody. Britská škola, její hlavní představitelé a hlavní realizované projekty. Krajinná archeologie v České republice.

4/ Etnoarcheologie. Hlavní představitelé a jejich práce. Příklady etnoarcheologických projektů a jejich aplikace ve střeoevropské archeologii.

5/ Teorie artefaktů a ekofaktů v archeologii. Pojetí času v archeologii. Čas procesů a událostí.

6/ Radiometrické datovací metody. Princip radiouhlíkového datování, metody kalibrace, korelace s dendrochronologií. Využití radiokarbonového datování v archeologické praxi.

7/ Geologické metody datování v archeologii. Tefrochronologie a její využití v archeologii.

8/ Principy termoluminiscence a opticky stimulované luminiscence. **Archeomagnetismus** a jeho využití v archeologii.

9/ Dendrochronologie a její využití v archeologii. Principy a metody. Křivky a regionální standardy ve střední Evropě. Dendrochronologické vlastnosti hlavních druhů dřevin.

10/ Archeobotanické metody a specifika jejich využití: **Makrozbytky** a komplexní archeobotanická analýza. Antrakologie a xylogenie. Příklady využití v archeologické interpretaci.

11/ Archeobotanické metody a specifika jejich využití: **Mikrozbytky** z archeologických uloženin (pyl, diatomey). Přehled antropogenních identifikátorů a jejich využití v archeologické interpretaci.

12/ Skupiny organismů jako předmět archeozoologických analýz. Příklady domestikovaných druhů, které se objevují v archeozoologických souborech na našem území - včetně uvedení jejich divokých předků a období importu na naše území.

13/ Primární a sekundární data v archeozoologii, příklady a možnosti jejich interpretace.

14/ Izotopové analýzy v archeologii. Příklady některých stabilních izotopů a oblastí jejich využití. Analýzy těžkých stopových prvků obsažených v antropologickém materiálu a jejich význam v archeologii.

15/ Patologie na zvířecích kostech a zubech a jejich indikační hodnota. Příklady a interpretace některých patologických zjištění. Tafonomie v archeozoologii, příklady a význam.

16/ Nedestruktivní archeologie. Její vymezení a přínos k archeologickému poznání, základní terminologie, přehled nejdůležitějších metod, příklady publikací a projektů, badatelé.

17/ Fotografické metody dálkového průzkumu Země. Letecká prospekce, analýza ortofotosnímků, využití družicových systémů, bezpilotní prostředky.

18/ Možnosti identifikace a studia archeologických pramenů pomocí geofyzikálních metod. Hlavní fáze geofyzikálního průzkumu, přehled metod, jejich limitů a vhodnosti pro různé typy situací. Detektory kovů.

19/ Povrchové sběry movitých archeologických pramenů. Analytické a syntetické metody, faktory ovlivňující výsledky sběrů.

20/ Reliéfni útvary antropogenního původu v krajině. Letecké laserové skenování, pozemní metody dokumentace terénních reliktů, GNSS.

Okruh B. Archeologie pravěku a protohistorického období

1/ Proces hominizace. Vývoj lidského rodu v Africe a Eurasii. Hlavní paleoantropologická naleziště v Evropě.

2/ Společnost v době kolem posledního glaciálního maxima a její komplexita ve střední Evropě.

3/ Subsistenční strategie doby kamenné v Evropě: strava a výživa, doklady lovu a sběru a nejstaršího zemědělství.

4/ Počátky orebného zemědělství ve střední Evropě. Doklady stratifikace společnosti a vznik sociální nerovnosti.

5/ Subsistenční strategie doby bronzové a železné ve střední Evropě: strava a výživa, doklady zemědělství, chovu domácích zvířat, lovu a sběru.

6/ Těžba a zpracování kamene v pravěku střední Evropy: hlavní ložiska, těžební a zpracovatelské areály.

7/ Těžba a zpracování dřeva a dalších organických materiálů v pravěkých komunitách střední Evropy.

8/ Těžba a zpracování kovů v pravěku střední Evropy: hlavní ložiska, těžební a zpracovatelské areály.

9/ Výroba a zpracování keramiky v pravěku střední Evropy.

10/ Textilní výroba v pravěku a její doklady v pravěku střední Evropy.

11/ Specializace a původ řemesel v pravěku Evropy.

12/ Dálkový obchod a doprava v době kamenné v pravěku střední Evropy: otázka dálkových kontaktů s jižní a severní Evropou, dopravních prostředků, importů.

13/ Dálkový obchod a doprava v době bronzové a železné v pravěku střední Evropy: otázka dálkových kontaktů s jižní a severní Evropou, dopravních prostředků, importů.

14/ Platidla a platební prostředky v pravěku Evropy, váhové systémy.

15/ Doklady vojenství a válečnictví v pravěku střední Evropy. Fortifikace.

16/ Vývoj forem bydlení v pravěku Evropy: typy obydlí, jejich chronologické a geografické rozšíření.

17/ Pohřební ritus doby kamenné Evropy, jeho vývoj a lokální specifika.

18/ Pohřební ritus doby bronzové Evropy, jeho vývoj a lokální specifika.

19/ Pohřební ritus doby železné Evropy, jeho vývoj a lokální specifika.

20/ Depoty a obětiny v pravěku Evropy.

21/ Člověk a voda v pravěku Evropy.

Okruh C. Archeologie středověku a novověku

1/ Vnitřní a vnější kolonizace — průběh a hospodářsko-společenské důsledky (zánik hradské soustavy, nové prvky v hospodaření, struktura společnosti, vznik nových typů sídel ad.)

2/ Středověká a postmedievalní archeologie v ČR - dějiny bádání, založení a vývoj oboru, přehled nejvýznamnějších lokalit, objektů a nálezů, osobnosti archeologického výzkumu, literatura.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-43.

3/ Archeologie a historické hrnčířství - dějiny bádání a literatura, význam hrnčířských výrobků pro archeologii, dějiny řemesla a výrobků, řemeslníci a jejich postavení ve společnosti, výrobní proces - technologická zařízení a jejich typologie, dílny a výrobní okruhy, archeologické doklady výrobních zařízení ze středověku a novověku z území ČR, literatura a osobnosti výzkumu.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-34.

4/ Archeologie a hrnčířství počátků vrcholně středověkého období - metodika třídění užitkové keramiky, morfologie a typologie keramiky z 13. – ½ 14. století, užitkové zboží, importy; příklady z archeologických nálezů na území ČR, literatura a osobnosti výzkumu

5/ Archeologie a hrnčířství z předhusitského a husitského období - metodika třídění užitkové keramiky, morfologie a typologie keramiky z 2/2 14. – ½ 15. století, užitkové zboží, importy; příklady z archeologických nálezů na území ČR, literatura a osobnosti výzkumu

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-28.

6/ Archeologie a hrnčířství pozdně středověkého období - metodika třídění užitkové keramiky, morfologie a typologie keramiky z 2/2 15. – počátku 16. století, užitkové zboží, importy; příklady z archeologických nálezů na území ČR, literatura a osobnosti výzkumu

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-9.

7/ Archeologie a novověké hrnčířství - metodika třídění užitkové keramiky, morfologie a typologie keramiky z 16. – 18. století, užitkové zboží, importy; příklady z archeologických nálezů na území ČR, literatura a osobnosti výzkumu

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-37.

8/ Archeologie a historické sklářství - dějiny bádání a literatura, dějiny řemesla a výrobků, řemeslníci a jejich postavení ve společnosti, nejvýznamnější evropská střediska výroby středověkého a novověkého skla, výrobní proces - technologická zařízení ve středověké manuální výrobě, archeologické doklady výrobních zařízení (hutí a pecí) ze zahraničí a z území ČR, literatura a osobnosti výzkumu.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-11.

9/ Středověké sklo – dějiny bádání a literatura, interdisciplinární studium, morfologie a typologie středověkého skla (13.-15. století) - užitkové zboží, luxusní výrobky, importy; evropská centra výroby ve středověku, význam českého sklářství v rámci středoevropské produkce, příklady z archeologických nálezů na území ČR, literatura a osobnosti výzkumu

Podrobněji pojednejte o středověkém sklu na stranách povinné literatury pod č. C-1.

10/ Novověké sklo – dějiny bádání a literatura, interdisciplinární studium, morfologie a typologie raně novověkého skla (16. – ½ 17. století) - užitkové zboží, luxusní výrobky, importy; evropská centra výroby ve středověku, význam českého sklářství v rámci středoevropské produkce, příklady z archeologických nálezů na území ČR, literatura a osobnosti výzkumu.

Podrobněji pojednejte o titulu z povinné literatury č. C-11.

Doporučená literatura k okruhu A

Beneš, J. - P. Pokorný (eds.) 2008: Bioarcheologie v České republice - Bioarchaeology in the Czech Republic. České Budějovice – Praha.

Beneš, J. 2008: Antrakologické analýzy v archeologii a paleoekologii – Anthracological analysis in archeology and palaeoecology, Archeologické rozhledy 60, s. 75-92.

Bentley, R. A. - Maschner, H. D. G. - Chippindale, R. (eds.) 2008: Handbook of Archaeological Theories. Plymouth.

- Burrough, P. A. - McDonnell, R. A. 1998: Principles of Geographical Information systems. Oxford.
- Clarke, David L. 1968: Analytical Archaeology. London.
- Dincauze, D. 2000: Environmental Archaeology. Cambridge University Press. Cambridge.
- Evans, J. - O'Connor, T. 1999: Environmental Archaeology. Principles and Method. Sutton.
- Gojda, M. 2000: Archeologie krajiny. Praha.
- Gojda, M. - John, J. 2009: Dálkový archeologický průzkum starého sídelního území Čech - Konfrontace výsledků letecké prospekce a analýzy družicových dat. Archeologické rozhledy 61/3, s. 467-492.
- Gojda, M. - John, J. a kol. 2013: Archeologie a letecké laserové skenování krajiny. Plzeň.
- Hajnalová, E. 1999: Archeobotanika pěstovaných rostlin, Nitra.
- Hodder, I. 1986: Reading the Past. Cambridge.
- Jacomet, S - Kreuz, S. 1999: Archäobotanik. Aufgaben, Methoden und Ergebnisse vegetations-und agrargeschichtlicher Forschung, Stuttgart.
- Johnson, A. 2010: Archaeological Theory: An Introduction. London.
- Kuna, M. 1997: Geografický informační systém a výzkum pravěké sídelní struktury. In: Macháček, J.: Počítačová podpora v archeologii. Brno.
- Kuna, M. – Beneš, J. – Dreslerová, D. – Křivánek, R. – Majer, A. – Prach, K. – Tomášek, M. 2004: Nedeštruktivní archeologie. Academia. Praha.
- Kuna, Martin (ed.) et al. 2007: Archeologie pravěkých Čech – Svazek 1: Pravěký svět a jeho poznání. Praha.
- Malina, J. - Vašíček, Z. 1981: Archeologie včera a dnes. České Budějovice.
- Moreland, J. 2009: Archaeology, Theory and the Middle Ages. London.
- Neustupný, E. 1986: Sídelní areály pravěkých, Památky archeologické 77, s. 226-234.
- Neustupný, E. 2007: Metoda archeologie, Plzeň.
- Neustupný, E. 2010: Teorie archeologie. Plzeň.
- O'Connor, T. 2000: The Archaeology of Animal Bones. Stroud.
- Reitz, E. J. - Wing, E. S. 2007: Zooarchaeology. Cambridge Manuals in Archaeology.
- Russel, N. 2012: Social Zooarchaeology. Humans and Animals in Prehistory. Cambridge.
- Shanks, M. - Tilley, C. 1987: Social Theory and Archaeology. London.
- Schiffer, M. B. 1987: Formation processes of the archaeological record, New Mexico.
- Schiffer, M. B. et al. 2010: Behavioral Archaeology: Principles and Practice. Equinox.
- Šmejda, L. 2009: Mapování archeologického potenciálu pomocí leteckých snímků. Plzeň.
- Tirpák, J. 2011: Aplikovaná geofyzika v nedeštruktivní archeologii. Nitra.
- Zohary, D. - Hofp, M. 2000: Domestication of Plants in the Old World. Oxford.

Doporučená literatura k okruhu B

- Bailey, G. and Spikins, P. (eds) 2008. Mesolithic Europe. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bartelheim, M. – Stäuble, H. (Hrsg.) 2009: Die wirtschaftlichen Grundlagen der Bronzezeit Europas. Rahden/Westf.
- Beranová, M. 2006: Způsoby obdělávání polí od pravěku do středověku, Archeologie ve středních Čechách 10, 11-110.
- Bouzek, J. 1985: The Aegean, Anatolia and Central Europe in the 2nd Millenium B.C. Praha.
- Bouzek, J. 1997: Greece, Anatolia and Europe: Cultural interrelations during the Early Iron Age. Jonsered.
- Grömer, K. 2010: Prähistorische Textilkunst in Mitteleuropa. Wien.
- Hänsel, B. (ed.) 1998: Mensch und Umwelt in der Bronzezeit Europas. Kiel.
- Harding, A. 2000: European societies in the Bronze Age. Cambridge.
- Harding, A. 2007: Warriors and Weapons in Bronze Age Europe. Budapest.
- Hošek, J. 2003: Metalografie ve službách archeologie. Praha.
- Hovorka, D. – Illášová, L. 2002: Anorganické suroviny doby kamennej. Nitra.
- Hlava, M. 2008: Grafit v době laténské na Moravě, Památky archeologické 99, s. 189-258.
- Kern, A. a kol. (ed.) 2008: Salz – Reich. 7000 Jahre Hallstatt. Wien.
- Krause, R. 2003: Studien zur kupfer- und frühbronzezeitlichen Metallurgie zwischen Karpatenbecken und Ostsee. Rahden/Westf.
- Kristiansen, K. – Larsson, T. 2005: The Rise of Bronze Age Society. Cambridge.
- Lehrberger, G. a kol. 1997: Das prähistorische Gold in Bayern, Böhmen und Mähren: Herkunft – Technologie – Funde. Památky archeologické – Supplementum 7. Praha.
- Mühldorfer, B. – Zeitler, J. P. 2000: Mykene – Nürnberg – Stonehenge. Handel und Austausch in der Bronzezeit. Nürnberg.
- Pavlů, I. 2000: Life on a Neolithic site: Bylany – Situational Analysis of Artefacts. Institute of Archaeology. Prague.
- Pavlů, I. 2004: Neolitizace střední Evropy, Archeologické rozhledy 57, s. 293-302.
- Pleiner, R. 2000: Iron in archaeology. The European Bloomery Smelters. Praha.

- Podborský, V. 2006: Náboženství pravěkých Evropanů. Brno.
- Price, D. (ed.) 2000: Europe's first farmers. Cambridge.
- Primas, M. 2008: Bronzezeit zwischen Elbe und Po. Strukturwandel in Zentraleuropa 2200–800 v.Chr. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 150. Bonn.
- Přichystal, A. 2009: Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy. Brno.
- Renfrew, C. – Boyle, K. 2000: Archaeogenetics: DNA and the population prehistory of Europe. Cambridge.
- Sborník Amber in Archaeology. Praha 1993.
- Springer, T. (ed.) 2003: Gold und Kult der Bronzezeit. Nürnberg.
- Svoboda, Jiří a kolektiv, Paleolit Moravy a Slezska. Brno: Archeologický ústav AV ČR, 1994; 2002; 2009
- Ustohal, V. 1992: Kovy a slitiny. Brno.
- Venclová, N. 1990: Prehistoric glass in Bohemia. Praha.
- Zvelebil, M. (ed.) 1986: Hunters in Transition. Cambridge University Press. Cambridge.

Doporučená literatura k okruhu C

- C-1/ Archeologia historica. Brno
- C-2/ Archeologia Technica (Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami). Sborník Technického muzea v Brně.
- C-3/ Archeologie na pomezí (eds. Chvojka, O. – Krajíc, R.). Archeologické výzkumy v jižních Čechách – Supplementum 4. České Budějovice 2007.
- C-4/ Archeologické výzkumy v jižních Čechách. České Budějovice.
- C-5/ Belcredi, L. 2006: Bystřec. O založení, životě a zániku středověké vsi. Brno.
- C-6/ Beranová, M. 1975: Zemědělská výroba v 11.-14. století na území Československa. AÚ ČSAV Brno III-1. Praha
- C-7/ Dějiny hmotné kultury II-1. II-2. Kultura každodenního života od 16. do 18. století (red. J. Petráň). Praha 1995.
- C-8/ Durdík, T. 2005: Encyklopedie českých hradů. Praha.
- C-9/ Goš, V. 2007: Loštice. Město středověkých hrnčírů. Opava.
- C-10/ Hazlbauer, Z. 1998: Krása středověkých kamen. Odras náboženských idejí v českém uměleckém řemesle. Praha.

- C-11/ Historie sklářské výroby v českých zemích I. Od počátků do konce 19. století (kol. pod vedením O. Drahotové). Academia Praha 2005.
- C-12/ Klápště, J. 2005: Proměna českých zemí ve středověku. Praha.
- C-13/ Klučina, P. 2004: Zbroj a zbraně. Evropa 6. – 17. století. Praha.
- C-14/ Krajíc, R. 1997: Středověká kachlová kamna v Táboře. Tábor.
- C-15/ Krajíc, R. 1998: Dům pasíře Prokopa v Táboře. Tábor.
- C-16/ Krajíc, R. 2003: Sezimovo Ústí – archeologie středověkého poddanského města 3/1-2. Kovárna v Sezimově Ústí a analýza výrobků ze železa. Praha – Sezimovo Ústí – Tábor.
- C-17/ Krajíc, R. 2005: Středověké kamnářství. Tábor.
- C-18/ Krajíc, R. 2008: Středověké cihlářství. Sezimovo Ústí – archeologie středověkého poddanského města 4. České Budějovice – Tábor.
- C-19/ Lansfeld, H. 1950: Lidové hrnčířství a džbánkařství. Praha
- C-20/ Kybalová, Jana 1993: Kamenina v Čechách a na Moravě. Praha.
- C-21/ Manoušek, L. 2006: Zvonařství. Praha.
- C-22/ Matoušek, V. 2006: Třebel – obraz krajiny s bitvou. Praha.
- C-23/ Měchurová, Z. 1997: Konůvky – zaniklá středověká ves ve Ždánickém lese. Brno.
- C-24/ Nekuda, R. 1980: Korpus středověké keramiky datované mincemi z Moravy a Slezska, AH 5, s. 389-450.
- C-25/ Nekuda, V. 1975: Pfaffenschlag. Zaniklá středověká ves u Slavonic1. Brno.
- C-26/ Nekuda, V. 1985: Mstěnice. Zaniklá středověká ves u Hrotovic. Hrádek – tvrz – dvůr – předsunutá opevnění. Brno.
- C-27/ Nekuda, R. - Nekuda, V. 1997: Mstěnice. Zaniklá středověká ves 2. Dům a dvůr ve středověké vesnici. Brno.
- C-28/ Nekuda, V. – Reichertová, K. 1968: Středověká keramika v Čechách a na Moravě. Brno.
- C-29/ Pajer, J. 2001: Novokřtěnské fajánse ze Strachotína. Mikulov.
- C-30/ Pajer, J. 2006: Studie o novokřtěncích. Strážnice.
- C-31/ Pavlík, Č. – Vitanovský, M. 2002: Encyklopedie kachlů v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Ikonografický atlas reliéfů na kachlích gotiky a renesance. Praha.
- C-32/ Petráň, J. 1985: Dějiny hmotné kultury I/1, I/2. Praha.
- C-33/ Pleiner, R. 2000: Iron in Archaeology. The European Bloomery Smelters. ArÚ AV ČR Praha.
- C-34/ Radoměský, P. – Richter, M. 1974: Korpus české středověké keramiky datované mincemi, Sborník NM XVIII, řada A-Historie, 57-171, tab. 1-47
- C-35/ Richter, M. 1982: Hradištko u Davle – městečko ostrovského kláštera. Praha.

- C-36/ Richter, M. – Krajíc, R. 2001: Sezimovo Ústí. Archeologie středověkého poddanského města 2. Levobřežní předměstí – archeologický výzkum 1962 -1988. Praha – Sezimovo Ústí – Tábor.
- C-37/ Scheufler, V. 1972: Lidové hrnčířství v českých zemích. Praha.
- C-38/ Sklenář, K. 2005: Biografický slovník českých, moravských a slezských archeologů. Praha.
- C-39/ Smetánka, Z. 1969: K morfologii českých středověkých kachlů, PA LX, s. 228-262.
- C-40/ Smetánka, Z. 1983: K počátkům výroby kamnových kachlů v Čechách, AH 8, s.145-154.
- C-41/ Smetánka, Z. 1988: Život středověké vesnice. Zaniklá Svídna. Praha.
- C-43/ Studies in postmediaeval archeology 1-3. Praha.
- C-44/ Štajnochr, V. 2004: Hrnce pro teplené zpracování pokrmů. Studia funkcí novověké keramiky, Archeologie ve středních Čechách 8, s. 801-851.
- C-45/ Štajnochr, V. 2005: Džbány. Studia funkcí novověké keramiky, Archeologie ve středních Čechách 9, s. 729-778.
- C-46/ Štajnochr, V. 2006: Mísy. Studia funkcí novověké keramiky, Archeologie ve středních Čechách 10, Praha, s. 959-1046.
- C-47/ Těžba a zpracování drahých kovů: Sídelní a technologické aspekty (ed. K. Nováček). Mediaevalia archaeologica 6. Praha 2006.
- C-48/ Unger, J. 1999: Život na lelekovickém hradě ve 14. století. Brno.
- C-49/ Vařeka, P. 2004: Archeologie středověkého domu I. Proměny vesnického obydlí v Evropě v průběhu 6. – 15. století. Plzeň.